

Till
Kommittén för
modernare byggregler
johanna.ode@regeringskansliet.se

Vår referens:
mia.ahlgren@funktionsratt.se

2017-05-31

Synpunkter om byggregler och standarder

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 41 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Inledning

Sverige har haft lagstiftning om tillgänglighet till byggd miljö sedan 60-talet. Men lagarna tillämpas inte. Ingen enhetlig uppföljning över landet, inga konsekvenser när regelverk inte följs.

Bristerna gäller även upphandling där en stor andel av offentlig upphandling rör byggd miljö och krav på tillgänglighet har funnits länge. I gamla LOU "bör när det är möjligt" ställas krav och i nya upphandlingsdirektivet står det SKA. Sverige fick också kritik från FN i april både när det gäller tillgänglighet i kontrakt i all upphandling (inte begränsat till lagen) samt för brister kopplade till olikheter över landet.

Trots detta saknas uppföljning och stöd för upphandling, samt konsekvenser när kraven inte ställs. Det går att ställa i relation till kravställning som rör miljömässig hållbarhet där regelverket är svagare men politiska prioriteringarna mycket högre sedan decennier tillbaka.

Kraven på social hållbarhet och inkluderande städer – det holistiska perspektivet ökar i samband med Agenda 2030. Boverket visar tydligt på nationella brister¹. Ska Sverige vara den förebild som man eftersträvar kräver det en omställning mot universell utformning i allt nytt kopplat till innovation och lösningar som prioriterar de som exkluderas. Samtidigt som kraven på tillgänglighet i standarder förtydligas och en prioriterad nationell plan med tid och resurser genomförs. Det krävs för att bidra till hållbar utveckling. Dagens nödlösningar leder tillbaka inte framåt!

Om reglering och standardisering

Funktionsrätt Sverige arbetar tillsammans med europeisk och internationell funktionsrättsrörelse för att koppla FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till reglering och standardisering. Aktuellt just nu är förslaget om en europeisk tillgänglighetslag² som FN sagt ska vara i linje med den allmänna kommentar som tagits fram om tillgänglighet. Tanken med lagen var att underlätta för länder och företag att säkerställa tillgänglighet i värdekedjor och koppla till andra lagstiftningskrav, som upphandlingskrav, transporter osv. En bankomat eller biljettapparat är bara tillgänglig om den är placerad så att den kan användas. Upphandlingskrav är lättare att ställa och följa upp om det finns system för märkning och ansvar längs hela värdekedjan.

Vi har ökat engagemanget i internationell standardisering sedan Världsstandardiseringsdagen satte fokus på tillgänglighet 2010. Aktuellt just nu är lanseringen av ISO20400 Hållbar upphandling på svenska, där vi medverkat till universell utformning nämns. I augusti kommer en europeisk standard på öppen konsultation som handlar om att införa Design för alla / Universell utformning i hela verksamheten – från ledning till operativ nivå.

¹ Bostadsmarknadsenkäten 2017

<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/>

² Europakommissionens information om tillgänglighetslag

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202&langId=en&moreDocuments=yes>

Svar på skriftliga frågor

1. Behövs ändringar av byggreglerna? I så fall varför och vilka ändringar är viktiga att göra?

Ja det behövs en översyn av hela systemet med byggregler. Man behöver även se att olika lagstiftningar harmoniserar med varandra, till exempel miljöbalken och arbetsmiljölagen. Kortsiktiga förändringar av delar av regelverket skapar en osäkerhet av vilka regler som gäller, och en trötthet inför att nya ad hoc uppdateringar är att vänta. Det behövs hållbart system som bygger på universell utformning.

2. Vilka eventuella förslag på enkla förbättringar av Boverkets byggregler och konstruktionsregler (BBR och EKS) har ni?

Vi beklagar riksdagens tillkännagivande om minskade krav på bullernivåer, eftersom det får stora konsekvenser för människors ohälsa. Det behöver förbättras.

Det viktiga är att förbättrade byggregler tas fram med aktiv involvering av representanter för funktionsrättsorganisationer och äldre för att säkerställa att regelverket leder till bostäder som blir långsiktigt hållbara och kan användas av alla.

Kontrollsystemet – tillsynen i byggnadsnämnderna behöver förstärkas. För de kan kontrollera att det blir rätt och kan besluta om åtgärder när det blir fel.

3. Hur ser era behov ut gällande byggregler utifrån framtida boendeformer och digitalisering? Beskriv gärna vad ni avser med framtida boendeformer.

Vi vill se inkluderande smarta bostäder med blandade boendeformer som gör att människor med olika bakgrund, behov, ekonomi, ålder och funktionsförmåga kan bo tillsammans och så långt det är möjligt välja var de vill bo och med vem. För detta krävs att universell utformning är utgångspunkten i all innovation (inklusive digitala frågor) och utveckling med inspel från användare som har störst behov i kombination med utveckling och användning av gemensamma standarder för tillgänglighet.

Det är väldigt tydligt att bostadsbristen drabbar personer med funktionsnedsättning, och det kommer bli ännu större behov med en ökande äldre befolkning. Det slås fast i Boverkets <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/>

4. Om vi gör om systemet för byggregler, hur ska det vara uppbyggt? Vilka regler ska beslutas på vilken nivå (lag, förordning, föreskrifter 2 (5) och allmänna råd)? Ska hänvisningar göras till standarder och i så fall hur? Vilka områden (tekniska egenskapskrav) är så viktiga att staten behöver reglera dem? Vem/vilka är målgruppen för byggreglerna och vilken kunskapsnivå kan de förväntas ha?

Det krävs ett holistiskt synsätt där man kopplar till hela miljön inklusive kollektivtrafik, Agenda 2030, funktionsrättspolitikerna och PBL som ramlag. BBR och allmänna råd måste vara pedagogiskt utformade och lätta att förstå samt hitta i för målgrupperna. Lagstiftning och regelverk måste gå i takt och inte fragmentiseras. Öppna data för jämförelser och kompletterande metoder för att säkerställa inflytande från de med störst behov som inte hörs.

Se fråga 7 om standarder. Även kopplat till upphandling. Tekniska krav i upphandling måste vara **enkla att hitta och använda**, men det behövs också processtandarder för att säkerställa att man når hela värdekedjan. OBS rekommendation från FN om upphandling rör avtal – det måste finnas med en lösning om hur det som inte blev som det var tänkt ska åtgärdas.

5 Hur fungerar tillämpningen av byggreglerna? Hur säkerställs kvalitén? Vår bild är att kontrollen av tillämpning av byggregler fungerar dåligt och varierar mellan kommuner. Vi har fått kritik från FN för byggregler som rör tillgänglighet fungerar olika över landet. Nya hinder uppstår även i nybyggnation, trots lagstiftning. Det gör att listan på åtgärder i befintlig miljö ständigt ökar.

Det behövs gemensamma system för uppföljning av tillämpning av byggregler såväl när det gäller nybyggnation, renovering som större ändringar i bostadsbyggnader. Det måste vara lika över landet och redovisas med öppna data.

Brister finns i samordning mellan olika ansvarsområden – till exempel koppling kollektivtrafik och byggd miljö. Vem har ansvar? Viktigt att återupprätta kompetensen hos byggherrar, kommuner och andra tillsynsmyndigheter.

6. Vilka eventuella hinder ser ni för etablering och tillväxt inom byggsektorn på grund av kombinationen byggreglernas funktionskrav och hänvisningar till standarder? Vilka personer/organisationer kan hjälpa oss att beskriva, kartlägga och analysera eventuella hinder?

Med universell utformning som utgångspunkt så börjar processen med att involvera representanter för de som upplever hinder och gör dem till medskapare redan från början och längs hela kartläggningen och analysen samt utveckling av lösningar. Funktionsrättsorganisationer är nödvändiga medskapare, men behöver förutsättning och resurser för att delta.

7. Hur ser ni på Sveriges och branschens deltagande i standardiseringsorgan på internationell och EU nivå (ISO/TC och CEN/TC) på byggområdet? Behöver medverkan underlättas och i så fall hur?

Det är ett problem att det saknas deltagande från myndigheter och bransch i arbetet som är kopplat till tillgänglighet. Vi ser SIS tekniska kommittéer för spegling som arena för att utveckla gemensamma minimikrav som även har koppling till internationella riktlinjer. Där kan offentlig sektor, industrin, akademien och användarrepresentanter (inklusive fack) mötas. Det är också en arena för ömsesidigt lärande med internationell koppling som är en nödvändighet för att nå målen i Agenda 2030.

Sverige skulle kunna välja att satsa på att bli bäst i världen på att göra miljömässigt, **socialt och ekonomiskt** hållbara bostäder som en innovations och tillväxtfaktor i ett sådant arbete är internationell standardisering viktig. Nu går vi helt i motsatt riktning.

I Norge utvecklas flera standarder för universell utformning (för Norge är begreppet nära tillgänglighet i Sverige, och EU använder Design för alla som fanns tidigt i upphandlingsregelverk), nyligen lanserades dessa om transporter <https://www.standard.no/kurs-og-arrangemeter/arrangement-standard-norge-og-nek/arrangement-fra-standard-norge/lansering-vi-setter-standarden-for-universell-utformning-av-persontransport/> Vi diskuterade utmaningarna med nationella standarder nyligen och försöker också få till en europeisk standard där de olika begreppen förklaras i förhållande till konventionen för personer med funktionsnedsättning (som 173 stater frivilligt ratificerat) <https://www.cencenelec.eu/standards/Sectors/Accessibility/DesignForAll/Pages/default.aspx>

Sverige är också ett föregångsland för andra när det gäller ideella organisationer och användarmedverkan i standardisering genom SKA-rådet. Detta är viktigt att förstärka, bygga vidare på och exportera.

www.skaradet.se

8. Är detta de centrala frågeställningarna eller är det något ni saknar?

Vi bidrar gärna med några länkar:

ISO 20400 Hållbar upphandling lanseras i månadsskiftet.

Se även fler av våra engagemang om standardisering:

<http://funktionsratt.se/vara-fragor/ett-samhalle-for-alla/offentlig-upphandling/>

Den allmänna kommentaren om tillgänglighet som FN tagit fram är en mycket viktig gemensam utgångspunkt i arbetet.

<http://www.mfd.se/publikationer/rapporter/allman-kommentar-nr-2-2014-om-artikel-9-tillganglighet/>

När det gäller miljörelaterad ohälsa se gärna Miljöhälsorapport 2017;

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/m/miljohalsorapport-2017/>

Vi hänvisar även till Astma- och allergiförbundets synpunkter.

Vi ser det som en brist att funktionsrättsorganisationer saknas i såväl expert- som referensgrupper och bidrar gärna på ett strategiskt plan i det fortsatta arbetet.

Med vänlig hälsning

Ines Uusmann

Funktionsrätt Sverige